

Eggsamling er fortsatt en trussel mot fuglelivet!

Bildet viser en beslaglagt eggsamling fra Västernorrland i Sverige, der mange egg er plukket i Stekenjokk i Västerbotten. Foto: Jan-Eric Hägerroth.

Denne historien begynte en dag i mai 2008. Da ringte politiet til meg, og de kunne fortelle at de hadde fått inn et tips fra en anonym person som hadde informasjon om en mann som «støvsuger Sverige for egg fra ville fugler». Min første tanke var at dette ikke er mulig på 2000-tallet. Drømmer jeg? Etter å ha snakket med politiet en stund forsto jeg imidlertid at dette var virkelighet.

Av Jan-Eric Hägerroth

Eggsamling har vært kjent lenge, og var en høyt respektert hobby på 1800-tallet og langt inn på 1900-tallet. I Sverige ble eggsamling forbudt i 1947, men det ble ikke forbudt å oppbevare egg.

Eggsamlere, eller oologer som de også kalles, er alltid menn, og alle aldersgrupper er representert. Samlemanien er for mange tvangsmessig, og eggsamlerne vet godt at deres virksomhet er

forbudt. Ofte går interessen som egg-samler i arv mellom far og sønn eller til andre personer i nær slekt. Eggsamlere har gjerne et utviklet kontaktnett med andre eggsamlere samt noen lovlige ornitologer, og i sistnevnte gruppe er det dessverre noen som gir fra seg informasjon om hekkefunn uten at de fatter at det er kriminelle som får hjelp.

For å forstå denne virksomheten må man gå tilbake til slutten av 1960-tallet

i Sverige. Da måtte bekymrede ornitologer konstatere at det fortsatt fantes eggsamlere til tross for at virksomheten var forbudt. Sveriges Ornitologiske Forening (SOF) begynte da å overvåke mange hekkeplasser i Sverige. Skåne var et område som var hardt rammet av eggsamlerne. I mai 1969 tok man tre skånske unggutter på fersk gjerning, og disse ble dømt til dagbøter på 50, 120 og 150 kroner. De hadde plukket

egg fra bl.a. svarthalespove, dvergterne, svartterne og hvitbrystlo.

I 1971 ble det gjort storfangst ved et hubro-reir i Östergötland. Tidlig en morgen i april så gårdbrukeren Stig Törn tre personer ved reiret. Han ble mistenksom, og sperret veien med sin traktor slik at det ikke var noen fluktrute. Han tipset politiet, som kom til og arresterte to menn og en kvinne. Etter husransakelse hos de arresterte, kunne man rulle opp et stort nettverk av egg-samlere i Sverige og over store deler av Europa. Et tjuetalls personer ble innkalt til avhør, åtte personer ble tiltalt og til slutt fikk tre av dem fengselsstraff.

Etterforskningen i denne saken viste at mer eller mindre hele Sverige var utsatt for egg-samlere, og spesielt ettertraktet var egg av rovfugler. De mest fåtallige artene hadde de mest ettertraktede eggene.

Den store oppmerksomheten rundt saken i Östergötland medførte ikke at egg-samling forsvant som problem. I 1983 og 1984 ble flere nye egg-samlere tatt i Sverige og Danmark, bl. a. en dansk advokat som for øvrig var medlem av Danmarks Naturfredningsforening! Han ble tatt i Norge etter at han hadde samlet inn egg av havørn. Norsk politi tok ham da han kom i land med ferge fra øya Vikna i Nord-Trøndelag. Det norske politiet varslet sine danske kolleger, som fant 5000 egg hjemme hos advokaten.

Ved en stor razzia i Tyskland i 1999 avslørte man tolv tyske egg-samlere som hadde 130 000 egg i sine samlinger. I denne saken var flere tusen egg samlet inn i Norge, Sverige og Finland.

Mannen i Södermanland

I mai 2008 kom så tipset om at en mann i Södermanland «støvsuger landet for egg». Politiets etterforskning kommer ingen vei, og den avsluttes etter en stund. Året etter – i 2009 – kom det imidlertid ny informasjon fra England via «Operation Easter – the hunt for illegal egg collectors». Dette er noe som den engelske BirdLife-partner RSPB og National Wildlife Crime Unit (NWCU) jobber med. Dette samarbeidet mellom politiet og RSPB startet på slutten av 1980-tallet i England og Skottland.

Flere beslag ble gjort i Storbritannia våren 2009, og i den forbindelse ble tre egg-samlere tatt av politiet. De hadde totalt 17 000 egg i sine samlinger. I gjennomgangen av beslaget ble det oppdaget spennende saker! I en fotobok fant man over 500 bilder av reir og egg, og det

Egg-samleren fra Södermanland hadde flere norske egg i sin samling – også av snøugle. Andre norske innslag var bl.a. egg fra havørn og kongeørn. Foto: Ingar Jostein Øien.

var tydelig at mange av bildene var tatt i Skandinavia. Men hvor i Skandinavia kom bildene fra? På ett av bildene kunne man kjenne igjen et reir av jaktfalk fra Norrland, noe som viste at det fortsatt var aktive egg-samlere i Sverige. Sporene ledet til mannen i Södermanland som det hadde blitt tipset om i 2008! Huset til mannen ble ransaket, og politet fant 3300 egg samt mange bilder av reir og egg. Nå begynte en tidkrevende jobb med å gå gjennom alt for å se hvor og når egg hadde blitt samlet inn.

Blant eggene i den beslaglagte samlingen fantes havørn, kongeørn og snøugle fra Norge, berberfalk fra Tunisia og de fleste arter av rovfugler og ugler som hekker i Europa. De fleste arter i den svenske hekkefuglfaunaen var representert i samlingen. Mange av artene i beslaget omfattes av CITES sine lister og i utgangspunktet er alle

fugleartene fredet i Sverige. Ganske raskt i etterforskningen kom det fram at det var flere personer involvert i denne saken, og mye av bildematerialet kom fra nordlige deler av Sverige. Vi fant ut at det til og med var ordnet med tilgang til helikopter for å lete etter reir!

En kjempejobb ble gjort av politiet sammen med oss sakkyndige – som var Thomas Birkö og meg selv. Det ble lagt ned svært mange timer på å gå gjennom materialet. Mange etiketter var kodet, og vi brukte en del tid på å knekke koden. Det viste seg at årstallet på etikettene gjennomgående var satt 49 år for tidlig, og på annen dokumentasjon i beslaget var det oppgitt 50 og 30 år for tidlig. Eggene har altså blitt datert feil – slik at det skal se ut som det dreier seg om gamle eggkull.

Senere jobbet vi med å artsbestemme alle egg i samlingen, inkludert

Et politihelikopter måtte ha jevnlig oppsyn i et område med snøugleheking ved Stekenjokk i Västerbotten sommeren 2011. Dette var nødvendig for å holde ivrige eggssamlere og fotografer borte fra området. Det gikk bra i dette tilfellet. Snøugle-hannen hadde to hunner som begge fikk fram unger. I bakgrunnen ser man Børgfjell i Norge. Foto: Jan-Eric Hägerroth.

alle bilder av egg vi fant på beslaglagte datamaskiner. Det første egget vi bestemte var et egg av fjelljo fra Stekenjokk i Västerbotten – nær grensa til Norge ved Børgfjell. Dette egget hadde blitt plukket den 20. juni 2007.

Snøuglene i Stekenjokk

Våren 2011 kom det informasjon om at det var snøugler i Stekenjokk som var i ferd med å gå til hekking i området. Det ble da fokusert på å holde denne informasjonen innenfor en så begrenset krets som mulig. Dersom denne informasjonen ble offentlig ville det øke trykket fra både eggssamlere, fotografer og ornitologer.

Den 18. juni 2011 fortalte en naturoppsynsmann på direktesendt radio i Sverige at det hekket snøugle i Stekenjokk-området. Det ble da et stort trykk fra alle som av en eller annen grunn var interessert i snøugle. Dagen etter fløy et helikopter over fjellområdet med en av de mistenkte eggssamlerne ombord. Heldigvis ble et politihelikopter kalt inn for å overvåke området, noe som skulle vise seg å være et vellykket tiltak. Snøugle står høyt i kurs hos mange eggssamlere og fotografer som vil ha fine bilder av arten. Hekkingen ble vellykket, og hannen hadde to hunner som begge fikk fram unger.

Saken vokste – nettverket ble rullet opp

Arbeidet med den store eggssamlersaken fortsatte. Politiet kunne høsten 2011 gjøre husransaker hos to personer som hadde koblinger til mannen fra Södermanland. De fant ytterligere 3300 egg hos disse mennene. Som et resultat av ransakelsene kunne vi konstatere at en av de unge guttene som ble dømt for eggssamling i Skåne i 1969, fortsatt var aktiv eggssamler over 40 år senere. Der i gården hadde ikke interessen forsvunnet med årene.

Det framgår tydelig av materialet

vi har studert at eggssamlerne er veldig interesserte i å skaffe seg så mye informasjon som mulig om alle fuglearter. Da søker man på nettet, og bruker aktivt f. eks. *Svalan* i Sverige og *Artsobservasjoner* i Norge for å skaffe seg informasjon om reir, eventuelt indikasjoner på hekking av spesielt interessante arter. Ett av mange eksempler er et kull med elvesanger i Ångermanland i 2003. Det var rapportert på *Svalan*, og var det første kjente hekkefunn av arten i det landskapet. Dette kullet ble tatt av eggssamlere. Tretåspett er også

Noen forslag til tiltak i Norden

- Forbud mot å oppbevare eggssamlinger i Sverige. I Norge, Danmark og Finland finnes allerede en slik lovgivning. I Norge gjelder forbudet uregistrerte egg. Registrerte egg i gamle eggssamlinger er tillatt å oppbevare.
- I Sverige bør det innføres et straffesnivå etter finsk modell for brudd på naturvernlovene.
- Opprette en nasjonal etat med politi, tollmyndigheter, landbruksmyndigheter, naturoppsyn og kystvakta der også BirdLife-partneren bør være med.
- Utdanning av politi, påtalemyndighet, naturoppsyn osv.
- Skape et samarbeid mellom myndigheter i hele Norden og de ideelle organisasjoner som jobber med fuglevern.
- Evaluere sikkerhetsnivået i rapporteringsverktøy som *Svalan* (Sverige) og *Artsobservasjoner* (Norge).
- Øke overvåkingen av spesielt utsatte områder og ved behov innføre ferdelsforbud flere steder i det nordlige Skandinavia.

Jan-Eric Hägerroth & Thomas Birkö

en av flere andre arter eggssamlere har tatt etter å ha funnet informasjon på observasjonssider.

Under arbeidet med denne saken dukket det opp et navn på en mann i Finland. Det finske politiet ble tipset om ham, og banket på døren til vedkommende 8. november 2011. Etter litt leting fant de rundt 10 000 egg, 300 fugler i fryserie samt flere utstoppede fugler. Etter dette beslaget begynte saken å bli så stor at man dannet et arbeidsteam (*Joint Investigation Team (JIT)*) der svenske og finske etterforskere skulle hjelpe hverandre.

I den finske samlingen fantes det meste, også egg av elefantstruts, en utdødd fuglefamilie fra Madagaskar. Disse fuglene kunne bli over 3 meter høye, veie over et halvt tonn og eggene deres kunne ha en omkrets på over 100 cm! Det finnes globalt bare et titalls hele egg igjen av elefantstruts, og da blir prisene blant samlere deretter. Et slikt egg ble solgt i London i 2013 for 3 millioner svenske kroner! I den finske samlingen var dokumentasjonen helt vitenskapelig, så her forsøkte ikke eggssamlere å skjule noe. Vi hadde tidligere funnet et eggkull av hvitkinngås hos en svensk eggssamler, og den hadde en etikett der det framgikk at kullet var samlet inn i det nordlige Finland 1. juni 1960. På det tidspunktet hekket imidlertid ikke hvitkinngås i Finland. I det finske beslaget fant man dokumentasjon på at dette kullet faktisk var samlet inn 1. juni 2009. Etiketten er altså helt bevisst datert 49 år for tidlig hos den svenske samleren.

Vi fant en del egg i Finland som var samlet inn i Sverige av svenske eggssamlere, bl. a. myrsanger, storlom og smålom. I det finske beslaget dukket også norske egg opp, bl.a. har om lag 50 eggkull blitt samlet inn i Nord-Norge i nyere tid fram til 2011.

Det finnes mye mer man kan skrive om rundt temaet eggssamling. En ting er imidlertid helt klart: De som trodde at eggssamling var en utdødd virksomhet tar feil. Eggssamling som fenomen lever i beste velgående, og kontaktnettene er større og mer effektive nå enn for 50 år siden. Utviklingen av internett med observasjonssider for fugler samt ulike salgssider åpner nye dører for eggssamlere. I dag kan man trykke på noen taster og få sjeldne eggkull levert på døren.

Rettssaker i Sverige og Finland

Rettssaker er avholdt i Sverige og Finland og straffeutmålingene er som følger:

Mannen fra Södermanland hadde 3300 egg i sitt hus som ble beslaglagt av politiet. I øverste rekke til venstre ser vi to havørn-egg fra Norge, til høyre for disse ett egg av kongeørn tatt fra et reir i Sør-Trøndelag. Foran de to havørn-eggene ser vi tre egg fra den britiske bestanden av glente. Foto: Jan-Éric Hägerroth.

Ångermanlands tingsrätt i Sverige (tre menn dømt):

1) 6 måneders fengsel. Straffen ble gjort betinget med dagbøter på 85 x kr. 140 = kr. 11 900 + kr. 500 til brottsofferfonden. I tillegg kommer kr. 10 000 i saksomkostninger. Totalt kr. 22 400. Alle egg inndratt. Dommen ble anket og ny behandling i Hovrätten vil finne sted i løpet av 2015.

2) 10 måneders fengsel. Straffen ble gjort betinget med dagbøter på 180 x kr. 120 = kr. 41 400 + kr. 500 til brottsofferfonden. I tillegg kommer kr. 25 000 i saksomkostninger. Totalt kr. 66 900. Alle egg inndratt. Dommen ble vedtatt.

3) 18 måneders fengsel, hvorav 12 måneder ubetinget og kr. 500 til brottsofferfonden. Alle egg inndratt. Dommen ble anket og ny behandling i Hovrätten vil finne sted i løpet av 2015.

Österbotten tingsrätt i Finland

En mann dømt til ett års betinget fengsel med to års prøvetid. Skal betale erstat-

ning til staten på 250 000 euro samt saksomkostninger på 2350, 83 euro. I alt 5000 av 8000 egg er inndratt. Dommen ble anket, ny behandling i Hovrätten er ennå ikke fastsatt.

Mistanke om lovbrudd?

De siste års avsløringer av eggssamling og annen faunakriminalitet i Norden viser at disse ulovlighetene fortsatt er en trussel mot mange av våre fuglearter. Kjenner du til/har mistanke om reirplyndring, ulovlig jakt og annen faunakriminalitet? Da tar du kontakt med politiet på telefon:

02800

Faunakriminelle er eksperter på å «fiske» etter informasjon på en tilsynelatende harmløs måte. Vær alltid kritisk til hvem du gir informasjon om reirlokalteter til.